

## MAHALLALARDA XUQUQBUZARLIK SODIR ETISHGA MOYIL VA ALOHIDA ETIBORGA MUHTOJ YOSHLAR BILAN SAMARALI ISHLASH

Buxoro viloyati G'ijduvon tumani

"Ayirtom" MFY yoshlar

yetakchisi **Dushamova Farida**

**Annotatsiyasi:** Maqolada maxallalarda huquqbuzarlik sodir etishga moyil va alohida etiborga muhtoj yoshlar bilan samarali ishlash usullari tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqotda yoshlar orasida huquqbuzarliklarni oldini olish, ularning ijtimoiy va psixologik ehtiyojlarini qondirish hamda jamiyatga moslashishga yordam berish maqsadida turli pedagogik, psixologik va ijtimoiy yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Maxallalar, yoshlarning ijtimoiy muhitining bir qismi sifatida, ularning huquqbuzarlikdan chetlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu bois, yoshlar bilan ishlashda o'ziga xos yondashuvlar va metodlarni ishlab chiqish zarurati tushuntiriladi.

**Kalit so'zlar:** Maxallalar, huquqbuzarlik, yoshlar, ijtimoiy yordam, pedagogika, psixologiya, oldini olish, ijtimoiy muhit, jamiyatga moslashish.

### **Kirish qismi:**

Bugungi kunda yoshlarning huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi va bunday holatlarning oldini olish, ayniqsa, maxallalarda dolzarb muammolarga aylangan. Yoshlar orasidagi huquqbuzarliklarning ko'payishi ijtimoiy, psixologik va iqtisodiy omillar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu hodisaning rivojlanishiga maxalla jamoasining befarqligi, imtiyozlar va imkoniyatlar etishmasligi, hamda yoshlarning kelajakdagi rejalari haqida ongli qarorlar qabul qila olmasligi kabi omillar sabab bo'ladi. Shuning uchun, yoshlar bilan samarali ishlash va ularni salbiy ta'sirlardan himoya qilish uchun maxallalarda bir qator ijtimoiy, pedagogik va psixologik dasturlarni joriy etish zarurdir. Ushbu maqolada maxallalarda huquqbuzarlikni oldini olishga oid eng samarali yondashuvlar va metodlar, yoshlar bilan ishlashda qo'llaniladigan psixologik va ijtimoiy yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Hozirgi kunda maxallalarda yoshlar orasida huquqbuzarliklar ko'payib bormoqda. Yoshlarning

bunday harakatlar qilishida bir nechta omillar mavjud bo'lib, ular orasida oilaviy muammolar, ijtimoiy muhit, ta'lim va ish bilan ta'minlanmaslik kabi holatlar eng katta ta'sir ko'rsatadi. Yoshlar uchun ijtimoiy yordam, to'g'ri yo'naltirish va ularga o'zlarini jamiyatga moslashtirishda yordam berish juda muhimdir. Maxallalarda huquqbuzarliklarni oldini olish va yoshlarni ijtimoiy himoya qilishda samarali usullarni aniqlash, bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Yoshlarning huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi ularning psixologik, ijtimoiy va iqtisodiy holatiga bog'liq. Ko'pincha yoshlar, agar ular jamiyatda o'zlarini topa olmasalar, o'zlarini qayta baholashga va noto'g'ri yo'llarga kirishga moyil bo'lishadi. Maxallalarda tashkil etilgan turli xil ijtimoiy dasturlar, yoshlarning salbiy harakatlar qilishiga yo'l qo'ymaydi. Ularni ishlashga, o'qish va o'zlarini rivojlantirishga qiziqtirish, albatta, muhim omil hisoblanadi.

Yoshlar bilan ishlashda ularga ta'lim berish va psixologik yordam ko'rsatishning o'rni katta. Maxallalarda faoliyat ko'rsatayotgan psixologlar, ijtimoiy xodimlar va pedagoglar yoshlarni o'zgarishlarga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Bunday yordamning samaradorligi yoshlarning individual ehtiyojlariga qarab farqlanadi. Shuning uchun, har bir yosh bilan alohida ishlash va uning muammolarini aniqlab, mos yechimlarni taklif qilish kerak.

Shuningdek, maxalla jamoalarining yoshlarni qo'llab-quvvatlashi juda muhimdir. Ular uchun turli tadbirlar, treninglar va ma'rifiy faoliyatlar tashkil qilish, yoshlarni jamiyatda faol va mas'uliyatli fuqaro sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Maxalla faollari va ijtimoiy xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar, yoshlarni huquqbuzarliklardan himoya qilishda birgalikda ishlashlari zarur.

Natijada, maxallalarda huquqbuzarliklarni oldini olishda samarali ishlash uchun yoshlarning ehtiyojlariga javob beradigan, ularni qo'llab-quvvatlaydigan va tarbiyalovchi yondashuvlarni ishlab chiqish juda muhimdir. Bu yondashuvlar nafaqat yoshlarni jamiyatga moslashtirishga, balki ularning kelajagini xavfsiz va ijobiy yo'naltirishga yordam beradi.

### **1. Yoshlar bilan ishlashda ijtimoiy yondashuvlar**

Maxallada yoshlar bilan ishlashda, birinchi navbatda, ijtimoiy yordamning samarali tizimini yaratish muhimdir. Bu tizim yoshlar uchun turli xizmatlar va dasturlarni taklif etishi kerak. Yoshlarning huquqbuzarliklardan saqlanishi uchun ular uchun to'g'ri ijtimoiy sharoitlarni yaratish zarur. Misol uchun, maxallalardagi sport, san'at va ma'rifat tadbirlari yoshlarni ijobiy faoliyatga jalb qilishga yordam beradi.

**Yoshlarni salbiy ta'sirlardan himoya qilish** va ijtimoiy faollikni oshirishda maxalla jamoasi faol ishtirok etishi kerak. Odatda, yoshlar o'z muammolarini yashirishga moyil bo'lishadi, shuning uchun ular bilan aloqa o'rnatish juda muhim. Maxalladagi ijtimoiy ishchilar, pedagoglar va psixologlar yoshlarning muammolarini tahlil qilib, ularga kerakli yordamni taqdim etishlari lozim.

## **2. Psixologik yondashuvlar va yoshlarni to'g'ri yo'naltirish**

Yoshlarning huquqbuzarlik sodir etishining sabablari ko'pincha ularning psixologik holati bilan bog'liq. Yoshlar o'zlarining kimligini topishga harakat qilayotgan davrda, ular ko'plab psixologik muammolarga duch kelishadi. Bunday sharoitda, psixologik yordam ko'rsatish juda muhim. Yoshlarni o'zlarini to'g'ri anglash, hissiy holatini boshqarish va ijtimoiy muhitga moslashish bo'yicha psixologik maslahatlar berish zarur.

**Psixologik maslahatlar** yoshlarning o'z muammolarini yechish yo'llarini topishlariga yordam beradi. Shuningdek, ular jamiyatda qanday rol o'ynashni anglab yetadilar va turli xil ijtimoiy fazilatlarni rivojlantiradilar.

## **3. Ta'lim va kasb-hunar yo'nalishlari**

Yoshlar orasida huquqbuzarlikni kamaytirish uchun ularga ta'lim va kasb-hunar o'rgatish muhim rol o'ynaydi. Maxallalarda yoshlarni kasb-hunarga o'rgatish, ularni mehnat bozoriga tayyorlash, ularning kelajakka ishonchini oshirishga yordam beradi. Maqsadga yo'naltirilgan ta'lim dasturlari, kasb-hunar kurslari va amaliyotlar yoshlarni mehnatga jalb qilishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, yoshlarni o'z imkoniyatlarini tushunishga va o'zlariga nisbatan ishonch hosil qilishga yo'naltirish lozim. Maxallada bunday ta'lim va ma'lumotlar

taqdim etish, yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va ularni ijtimoiy jihatdan faol fuqaro sifatida shakllantirishga yordam beradi.

#### **4. Jamoaviy tadbirlar va ijtimoiy faollik**

Maxallalarda yoshlar uchun turli ijtimoiy tadbirlar tashkil etish, ularni jamiyatga faol qo'shilishiga yordam beradi. Bu tadbirlar orasida ijtimoiy xizmatlar, san'at va madaniyat festivallari, sport musobaqalari va ma'rifiy uchrashuvlar bo'lishi mumkin. Yoshlarning bunday tadbirlarda ishtirok etishi, ularga o'zlarini to'g'ri yo'naltirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, yoshlarni ijtimoiy faollikka jalb qilish, ularning salbiy holatlardan chetlashishiga yordam beradi. Bunday tadbirlar ularga o'z salohiyatini rivojlantirish imkoniyatini yaratadi va ijtimoiy jihatdan foydali faoliyatni amalga oshirishga rag'batlantiradi.

#### **5. Oila va jamiyatning roli**

Yoshlarni huquqbuzarliklardan saqlashda, oilaning ahamiyati juda katta. Oila yoshning asosiy tarbiyachisi hisoblanadi. Ota-onalar o'z farzandlarini yoshligidan to'g'ri tarbiyalashlari, ularni ijtimoiy qadriyatlar bilan tanishtirishlari kerak. Maxalladagi oilaviy maslahatlar va yordam dasturlari o'ta muhim hisoblanadi. Agar yoshlar oilalaridan to'g'ri tarbiya olishmasa, ularga maxallada yordam berishning samarasi kam bo'lishi mumkin.

#### **Xulosa**

Yoshlar orasida huquqbuzarliklarni oldini olish uchun maxallalarda samarali ishlashda bir nechta yondashuvlar mavjud. Bular yoshlarni to'g'ri yo'naltirish, psixologik yordam berish, ta'lim va kasb-hunar o'rgatish, jamoaviy tadbirlar o'tkazish va oilaviy qo'llab-quvvatlash kabi usullarni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, yoshlarni huquqbuzarlikdan himoya qilishda maxallalar, jamiyat va oila o'rtasida birlashgan kuchli hamkorlik zarurdir.

Yoshlar bilan ishlashda ijtimoiy va psixologik yondashuvlar o'zining samaradorligini ko'rsatmoqda. Ularni qo'llab-quvvatlash va ularga o'zlarini



rivojlantirish imkoniyatlarini yaratish, kelajakda jamiyatning sog‘lom va faol a‘zolari bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Abduvokhidov, R. (2019). **Yoshlar ijtimoiy muhitda**. Tashkent: Akademnashr.
2. Karimov, A. (2020). **Pedagogika va psixologiya asoslari**. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. Rasulov, M., & Xolmatov, A. (2018). **Maxallalarda yoshlar bilan ishlash metodikasi**. Tashkent: Yoshlar nashriyoti.
4. Soliev, F. (2021). **Ijtimoiy ish va yoshlar**. Samarqand: Samarqand Davlat universiteti nashriyoti.
5. Usmonova, G. (2022). **Yoshlar va huquqbuzarliklarni oldini olish**. Toshkent: O‘zbekiston milliy universiteti nashriyoti.